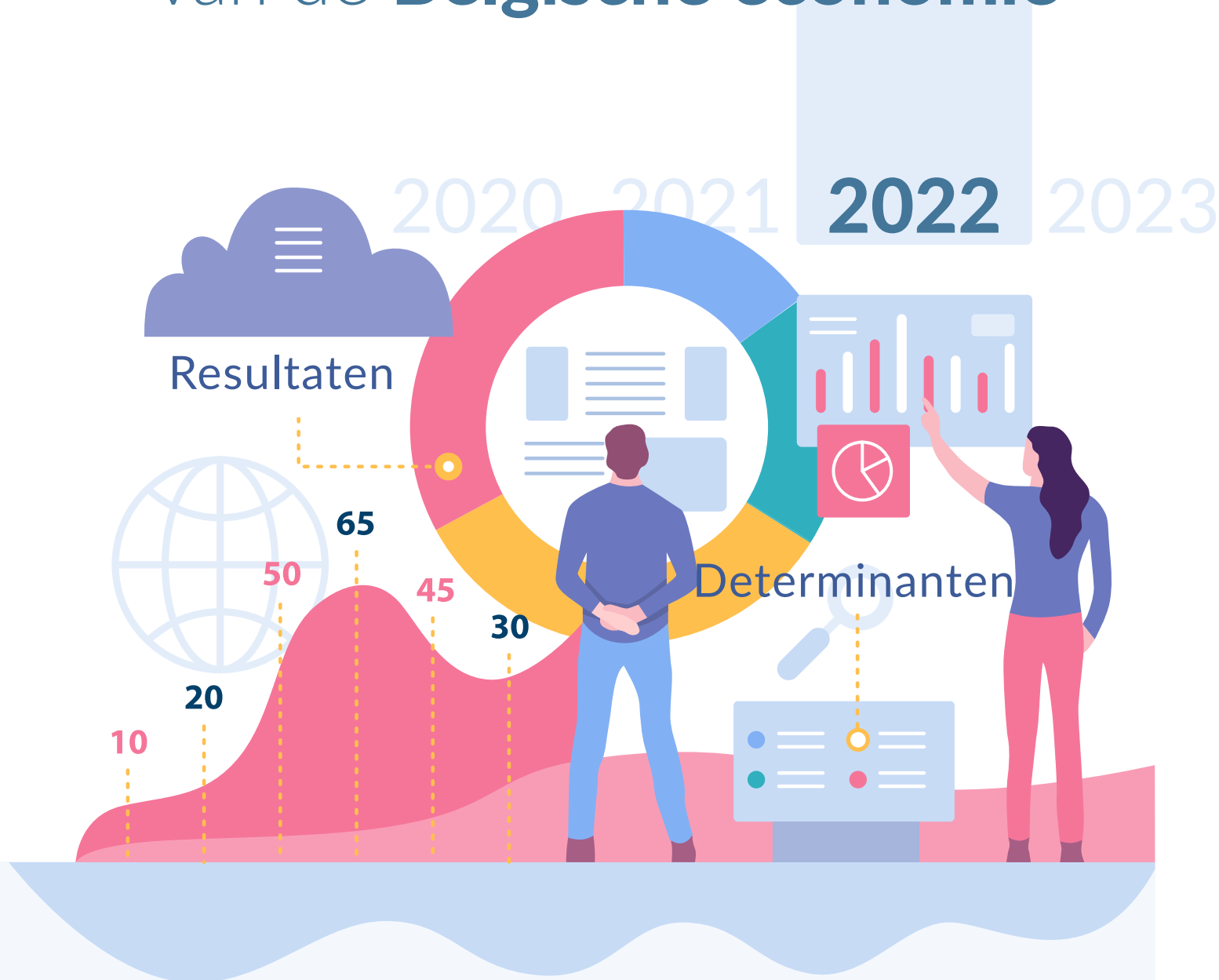

Boordtabel van het concurrentievermogen van de Belgische economie

Executive summary

Boordtabel concurrentievermogen 2022

Executive Summary

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50
1210 Brussel
Ondernemingsnr: 0314.595.348

- ○ 0800 120 33 (gratis nummer)
- ○ facebook.com/FODEconomie
- ○ [@FODEconomie](https://twitter.com/FODEconomie)
- ○ linkedin.com/company/fod-economie (tweetalige pagina)
- ○ instagram.com/fodeconomie
- ○ youtube.com/user/FODEconomie
- ○ <https://economie.fgov.be>

Verantwoordelijke uitgever:
Séverine Waterbley
Voorzitter van het Directiecomité
Vooruitgangstraat 50
1210 Brussel

Internetversie

Inhoud

Inleiding.....	4
1. Buitenlandse handel.....	4
2. Bruto binnenlands product	4
3. Overheidsfinanciën	4
4. Duurzame ontwikkeling	5
5. Sociale cohesie	5
6. Loonkosten per eenheid	5
7. Energie	6
8. Inflatie.....	6
9. Innovatie	7
10. Digitale economie.....	7
11. Ondernemerschap.....	8
12. Aantrekkelijkheid en bedrijfsklimaat.....	9
13. Arbeidsmarkt	9
14. Onderwijs en opleiding	10

Inleiding

De FOD Economie publiceert de 10^e editie van de Boordtabel van het concurrentievermogen van de Belgische economie. Hieruit blijkt dat ons land zijn exportmarktaandeel vergrootte en goed presteerde op het vlak van innovatie en digitale economie. De hoge vlucht van de grondstof- en energieprijzen door het economisch herstel post-corona en door de oorlog in Oekraïne drukte evenwel op de economische bedrijvigheid en het concurrentievermogen van de Belgische ondernemingen.

De meeste indicatoren die de FOD Economie in deze nieuwe publicatie analyseerde, hebben betrekking op de jaren 2021-2022, die overheerst werden door de weerslag op onze economie van de vraag- en aanbodschokken als gevolg van de covid-19-pandemie en de oorlog in Oekraïne.

1. Buitenlandse handel

De uitvoer is een eerste maatregel voor het concurrentievermogen. Ondanks de impact van de coronacrisis op de wereldwijde handel verbeterde ons land zijn rangschikking op de mondiale uitvoermarkt van goederen en diensten, die in 2021 gedomineerd wordt door China, de Verenigde Staten en Duitsland. Met een relatief aandeel van 1,8 % komt België op de 17^e plaats in 2021 (+2 plaatsen ten opzichte van 2020), maar blijft het achter zijn drie voornaamste handelspartners, met name Duitsland (3^e, status quo), Nederland (5^e, +1 plaats) en Frankrijk (8^e, +1 plaats). België exporteerde voornamelijk chemische producten, machines en transportmiddelen en verwerkte producten naar de drie landen waarmee we vergelijken alsook naar de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk.

In 2021 vertegenwoordigde de Belgische uitvoer van hoogtechnologische producten 17 % van de totale uitvoer. Sinds 2018 bleef dat aandeel toenemen, gemiddeld met 13 procentpunt. Het relatieve aandeel van Nederland (21,7 %) en Frankrijk (17,2 %) lag hoger dan dat van België, terwijl Duitsland een lager resultaat vertoonde in 2021 (15 %).

Na een daling met 4,2 % op jaarbasis in 2020 door de coronacrisis ging de uitvoer van diensten van België naar de wereld terug in stijgende lijn in 2021 en overtrof die het peil van voor de crisis (+10 % op jaarbasis). In 2021 exporteerde ons land voornamelijk andere diensten in verband met de handel, telecommunicatie-, informatica- en informatiediensten en transportdiensten, vooral naar Nederland, Zuid-Afrika, de Verenigde Staten en Duitsland.

2. Bruto binnenlands product

Na de forse daling van 2020 (-5,4 %) noteerde België een herstel van de groei van het **bbp** met 6,1 % in 2021. Met name als gevolg van de oorlog in Oekraïne verzwakte de groei van het Belgische bbp geleidelijk in 2022 in de loop van de kwartalen, van 5,3 % in het eerste kwartaal naar 1,9 % in het derde kwartaal en vervolgens 1,4 % in het vierde kwartaal (op jaarbasis). Volgens de "flash-raming" zou het bbp met 3,1 % gegroeid zijn in de loop van het voorbije jaar (INR, 30.01.23), dat is meer dan voorspeld werd in de economische prognoses van verschillende organisaties, namelijk 2,4 % (IMF, oktober 2022) en 2,9 % (OESO, november 2022). De toegevoegde waarde zou gekrompen zijn in de industrie (-0,3 %) en in de bouw (-0,1 %), maar gegroeid in de diensten (+4,2 %).

3. Overheidsfinanciën

Door de steunmaatregelen en de bufferrol van de overheidsfinanciën in de context van de coronacrisis was het begrotingstekort ten opzichte van het bbp nog steeds groot in 2021 (-5,6 % na -9,0 % in 2020). De overheidsschuld, die bij 112,0 % van het bbp lag in 2020, zakte terug naar 109,2 % van het bbp in 2021.

4. Duurzame ontwikkeling

Onze productie- en consumptiepatronen zetten, in combinatie met de groeiende vraag naar grondstoffen, de natuurlijke hulpbronnen van onze planeet steeds meer onder druk. Om bij te dragen aan de milieudimensie van de wereldwijde "Sustainable Development Goals" (SDGs) worden enkele indicatoren in kaart gebracht die de relatie van onze hulpbronnen en de competitiviteit van onze economie weerspiegelen.

Zowel de grondstofproductiviteit en de WEI+, een index voor waterschaarste, evolueren in tegenstelling tot het laatst beschikbare jaar lichtjes achteruit. De WEI+, een index ontwikkeld door de European Environment Agency, draagt rechtsreeks bij aan SDG6 inzake schoon water en sanitair. Hierbij scoort België minder goed dan het Europees gemiddelde maar bevindt zich met 5,8 % ruimschoots onder de SDG6 doelstelling van 20 % wat zou duiden op een duurzame waterschaarste in een land. De grondstofproductiviteit, ofwel de mate van efficiëntie van elke verbruikte kilogram grondstof in de economie, bedroeg in 2021 zo'n 2,82 PPS/kg, goed voor een zevende positie in de EU, en men blijft daarbij voor Duitsland en het Europees-gemiddelde.

In vergelijking met 2019 doen de energieproductiviteit en de uitstoot van broeikasgassen per capita het beter in 2020 maar presteren ze beide nog steeds ondermaats ten opzichte van onze buurlanden en zullen er extra inspanningen moeten geleverd worden om de respectievelijk gekoppelde SDG-doelstellingen te behalen. De huidige energieproductiviteit, wat een maatstaf is voor de efficiëntie waarmee een land omspringt met zijn verbruikte hoeveelheid energie, ligt op 6,7 euro/kgoe en zou tegen 2030 moeten stijgen naar 11,2 euro/kgoe. Hetzelfde geldt voor de broeikasgasuitstoot per capita waar België slechts positie 24 inneemt in een rangschikking van 31 Europese landen en zijn uitstoot moet zien te verminderen met 55 % tegen 2030.

5. Sociale cohesie

In 2021 telde België 2,1 miljoen personen met een risico op armoede of sociale uitsluiting, dat is 18,8 % van de totale bevolking (Duitsland: 20,7 %, Frankrijk: 19,3 % en Nederland: 16,6 %). Alleen ons land kende een daling ten opzichte van 2020 in vergelijking met onze buurlanden (België: -1,5 procentpunt, Duitsland: +0,3 pp, Frankrijk: +0 pp en Nederland: +0,6pp). Verder blijkt ook dat monetaire armoede meer bepaald mensen in dichtbevolkte gebieden (20,4 %), laagopgeleiden (23,8 %), werklozen (38 %), huurders (26,5 %) en leden van eenoudergezinnen (25,5 %) raakt (Statbel, 2022).

Daarnaast kent België een gering risico op armoede onder werkenden (3,8 %, het laagste in vergelijking met onze drie bureaus in 2021), hetgeen bewijst dat werk een van de belangrijkste pijlers is in de strijd tegen armoede.

6. Loonkosten per eenheid

Het concurrentievermogen van de economie hangt ook af van de evolutie van de productiviteit en van de loonkosten.

In 2021 stegen de **loonkosten per geproduceerde eenheid** in België voor het vijfde jaar op rij, door het gecombineerde effect van een daling van de **productiviteit** per uur en een positieve evolutie van de **loonkosten**. De grotere toename van het aantal gewerkte uren (+7,4 %) ten opzichte van de stijging van het bbp (+6,1 %) ligt aan de oorsprong van de daling van de productiviteit in 2021.

Die stijgende beweging van de loonkosten per eenheid (LKE) wordt ook waargenomen in de andere bestudeerde economieën sinds 2016, in weerwil van een daling in 2019 in Frankrijk en in 2021 in Nederland. Het peil van de loonkosten per eenheid in België blijft wel hoger dan in de drie buurlanden, hoewel het verschil de laatste jaren is verminderd. De globale evolutie van de LKE verhuult wel sectorale en individuele verschillen. Verschillende sectoren vertonen een daling van de LKE t.o.v. het jaar ervoor door een forsere toename van de productiviteit tegenover een minder felle stijging van de loonkosten of, in sommige gevallen, een afname ervan. Dat geldt meer bepaald voor de horeca (-4,9 %), de sector vervoer en opslag (-1,3 %) en de vervaardiging van informaticaproducten en elektronische en optische

apparatuur (-1,8 %). Andere sectoren, zoals de farmaceutische nijverheid, de vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten en de sector vervoer en opslag vertonen een dalende trend op de middellange termijn.

7. Energie

België is het 5^e meest afhankelijke land van de Europese Unie vanuit **energetisch** standpunt, met bijna 78 % van zijn beschikbare bruto energie die ingevoerd werd in 2020. Ons land staat dan ook bloot aan bevoorradingsrisico's en aan grote schommelingen van de prijzen voor energieproducten, hetgeen het concurrentievermogen van de ondernemingen kan beperken, en dan vooral dat van de energie-intensieve industrie.

De energie-intensiteit van de Belgische economie is licht toegenomen in 2021, hoewel er op de lange termijn een dalende trend zichtbaar is (van 1,19 MWh voor 1000 euro toegevoegde waarde in 2010 naar 0,96 in 2021). Ze blijft hoger dan bij onze drie voornaamste handelspartners, waar de gemiddelde energie-intensiteit 0,77 MWh voor 1000 euro toegevoegde waarde bedroeg in 2021. Het betreft daarbij voornamelijk industriële en bijzonder energie-intensieve sectoren, zoals de metaalnijverheid en de papierindustrie. In de Belgische verwerkende nijverheid presteert ons land ongelijkmatig: achterstand in de voeding en in de vervaardiging van dranken en tabak ten opzichte van onze drie burens, voorsprong op Frankrijk in de vervaardiging van machines en voorsprong op Nederland in de Belgische chemische en farmaceutische industrie.

Dat concurrentienadeel wordt een probleem voor de Belgische ondernemingen en industrietakken wanneer de energieprijzen hoog liggen, waardoor het gewicht van de energiekosten per eenheid groter wordt. De laatste gegevens van 2020 vertonen een dalende trend van het peil van de energiekosten per eenheid in de verwerkende nijverheid sinds 2010 in de drie buurlanden en in België (van 12,0 % naar 7,6 %). Dat peil blijft echter hoger in ons land, hoewel het verschil grotendeels verdwenen is. Niettemin blijven sommige Belgische sectoren concurrerend, waaronder de chemie (13,6 % in België in 2020 tegenover 18,4 % in Nederland) en de farmaceutica (0,7 % in België tegenover 2,1 % gemiddeld in de buurlanden).

Aardgas en elektriciteit zijn de twee meest gebruikte energiebronnen in de productieprocessen, naast aardolieproducten (in België in 2020 respectievelijk 38,7 %, 31,0 % en 14,0 %), met als gevolg dat de erg energie-intensieve ondernemingen kwetsbaarder waren en nog steeds zijn in het geval van prijsstijgingen.

De laatste twee jaar was er, met de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne, een grote druk op de beschikbaarheid en op de prijzen van energie. Op de groothandelsmarkten vlogen de prijzen voor aardgas en elektriciteit de hoogte in. Voor die crisis beschikte België over een concurrentievoordeel op de aardgasprijzen ten opzichte van Duitsland, Frankrijk en Nederland. Nadat het de grootste prijsstijgingen had gekend tussen 2019-S1 en 2022-S1 (+74,6 % voor de laagste schijf en +417,8 % voor de hoogste schijf) ligt de industriële prijs voor aardgas in België nu dicht bij die van onze handelspartners. De industriële prijs voor elektriciteit, die reeds weinig voordelig was voor de crisis (voornamelijk ten opzichte van Frankrijk en Nederland) versterkte daarnaast het verlies aan concurrentievermogen van België, in het bijzonder voor de lage verbruiksschijven.

8. Inflatie

In 2022 bedroeg de totale inflatie gemeten aan de hand van het geharmoniseerde indexcijfer der consumptieprijzen (HICP) 10,3 % in België. Dat is een historisch hoog peil. De jaarinflatie is nog nooit zo hoog geweest sinds het begin van de HICP-metingen in 1996. Sinds 2021 steeg de inflatie van kwartaal tot kwartaal, met een piek van 13,1 % in oktober 2022, om dan terug te zakken naar 10,5 % in november 2022 en 10,2 % in december.

In 2022 werd de inflatie voornamelijk opgedreven door de prijsstijgingen voor energieproducten. De prijsstijgingen voor energieproducten haalden meer bepaald 57,9 % op jaarbasis in 2022 (tegenover

22,4 % in 2021 en 5,8 % gemiddeld voor de periode 1997-2022). De prijsstijgingen voor andere productgroepen waren evenwel ook niet mis in 2022. De prijzen voor levensmiddelen stegen met 8,3 % (tegenover 0,9 % in 2021 en 2,5 % gemiddeld voor de periode 1997-2022).

Die aanzienlijke prijsstijgingen zijn te wijten aan de forse stijging van de grondstofprijzen en de productieprijzen in de voedingsindustrie. De prijzen van niet-energetische industriële goederen stegen met 4,2 % (tegenover 0,8 % in 2021 en 1,0 % gemiddeld voor de periode 2000-2022) en de prijzen voor diensten stegen met 3,8 % (tegenover 1,6 % in 2021 en 2,1 % gemiddeld voor de periode 2000-2022).

De totale inflatie in België lag hoger dan de gemiddelde inflatie van de buurlanden. Het inflatieverschil bedroeg 2,4 procentpunt in 2022. Dat inflatieverschil is vooral te wijten aan de forse prijsstijgingen voor energieproducten (+57,9 % tegenover een gemiddelde van 34,0 % in de buurlanden).

9. Innovatie

Voor het tweede jaar op rij plaatst het European Innovation Scoreboard België in de groep van « innovatieleiders ». In 2022 kenden alle landen van de leidersgroep (Zweden, Finland, Denemarken, Nederland en België) een indexstijging (net als de 14 andere lidstaten), waarbij ons land de op een na beste verbetering haalde ten opzichte van 2021 (+4,35 indexpunten) achter Finland (+7,52 indexpunten). Gezien over een lange periode (tussen 2015 en 2022), presteerde België beter (+16,8 procentpunt) dan de Europese Unie (+9,9 procentpunt).

België vertoont talrijke sterke punten, zoals het aantal « buitenlandse doctoraatstudenten » of ook « innoverende kmo's die samenwerken met andere partners ». Die laatste twee indicatoren kennen evenwel een dalende evolutie sinds 2015, respectievelijk met -34,1 en -40,3 procentpunt.

Milieutechnologie en de uitvoer van midden- en hoogtechnologise producten zijn zwakke punten van België. Die twee gebieden evolueerden echter wel gunstig in 2022 ten opzichte van 2015 (+2,2 en +14 procentpunt).

In 2021 kende België een stijging van de totale factorproductiviteit (TFP) na een trendmatige daling hiervan tussen 2000 en 2019 (+0,5 % jaargemiddelde). De coronacrisis had uiteenlopende gevolgen voor de verschillende landen, waarbij het herstel van de TFP in Frankrijk (+5,2 %) en België (+4,4 %) in 2021 groter was dan in Duitsland (+2,6 %) en in Nederland (+3,2 %).

Naast een negatieve invloed op de arbeidsproductiviteit kan de trendmatige verzwakking van de groei van de TFP ook samenhangen met een geringer innovatievermogen. Hoge R&D-uitgaven die onvoldoende uitmonden in nieuwe rendabele producten, gekoppeld aan een relatief beperkte technologische innovatie in de productie van goederen kan voor een deel aan de grondslag daarvan liggen.

De uitgaven in intellectuele eigendomsrechten, die een hoog groeipotentieel bevatten, werden in 2021 opgedreven (+2,6 % op jaarbasis), na een toename tijdens de covid-19-crisis (+1,9 %), in tegenstelling tot de traditionele fysieke investeringen. Deze uitgaven werken als productiefactor en als motor voor innovatie door hun kortetermijneffect op het productiepeil en hun langetermijneffect op de economische groei via kapitaalaccumulatie en totale factorproductiviteit. Ze bedroegen 20,9 % van de totale vaste activa in 2021 (waarvan 13,2 % voor R&D en 7,2 % voor software & databases).

10. Digitale economie

In de "Digital Economy and Society Index" (DESI) van de Europese Commissie verliest België vier plaatsen in de ranking van de editie van 2022. België doet met een score van 50,3 % zo'n 3,6 procentpunt beter dan vorig jaar maar presteert voor het eerst onder het EU-gemiddelde en moet hierbij de buurlanden eveneens voorlaten. Het is namelijk zo dat, ondanks de positieve vooruitgang van de behaalde score, België enkele zwaktes heeft die het afgelopen jaar niet verbeterd zijn. Zo blijkt bijvoorbeeld dat het aantal afgestudeerde ICT-profielen, connectiviteit (meer bepaald 5G en de breedband prijsindex) en open data het relatief veel minder goed doen dan onze buurlanden en het

Europees gemiddelde. De prestaties op het vlak van e-government en de integratie van digitale technologieën zoals de cloud en e-commerce doen het wel goed.

De “IMD Digital Competitiveness Ranking” trekt gelijkaardige conclusies in 2022. België classificeert zich in een ranking van 63 landen op plaats 23, drie plaatsen hoger dan het jaar voordien. Het instituut besluit dat de immigratie wetgeving, de totale overheidsuitgaven voor onderwijs en de totale bedrijfsuitgaven voor O&O de digitale competitiviteit van ons land ten goede komt.

DESI 2022 bevat eveneens een scorebord voor de inclusie van vrouwen in het digitale tijdperk, het zogenaamde “Women in Digital” (ofwel WiD). In totaal bevindt België zich op plaats 12 uit de 27 EU-lidstaten in 2022 en met een score van 58,3 % doet België 3,4 procentpunt beter dan het EU-gemiddelde en doet het onder andere beter dan buurland Duitsland (slechts 47,8 %).

Uit eigen analyse blijkt overigens dat in 2022 het gebruik van e-commerce door particulieren en het aandeel van e-commerce in de verkoop voor Belgische bedrijven in ons land relatief stabiel gebleven zijn en we ons daarmee over de hele lijn comfortabel boven het EU-gemiddelde bevinden.

11. Ondernemerschap

Dankzij het ondernemerschap worden werkgelegenheid, innovatie en innovatie en productiviteit in een economie gestimuleerd. De populatie Belgische ondernemingen groeit elk jaar aan, vooral onder de ondernemingen zonder personeel (74,1 % van de totale populatie in 2020). Frankrijk (76,9 %) en Nederland (81,9 %) hebben een groter aandeel ondernemingen zonder personeel dan ons land, anders dan Duitsland (36,6 %). De talrijke aanwezigheid van die ondernemingen zonder personeel kan een probleem vormen voor een economie doordat ze minder geneigd zijn tot groei, hetgeen hun impact op de productiviteit en de welvaart beperkt. Volgens de Enquête naar de arbeidskrachten zijn er veel zelfstandigen in België, meer bepaald 13,0 % van de werkende bevolking in 2021 wat beter is dan in Frankrijk en in Duitsland. Er blijkt evenwel een grotere gelijkheid op het vlak van geslacht, nationaliteit en leeftijd te bestaan in de populatie zelfstandigen in België

Ongeacht de grootte van de ondernemingen is de ondernemingsdynamiek in België bijzonder zwak, hetgeen voor een deel de vertraging van de groei van onze productiviteit zou kunnen verklaren. Bij 23 Europese landen, waaronder onze burens, ligt de vernieuwingsgraad hoger in 2020. Met de stijging van het aantal werknemers wordt ons land echter dynamischer dan Frankrijk en Nederland en ligt het dicht bij Duitsland.

Het geringe aantal verdwijningen van ondernemingen in België hangt samen met een hoge overlevingsgraad van de ondernemingen vijf jaar na hun oprichting (62,5 %). Dat is de vierde hoogste overlevingsgraad in de EU, vóór onze buurlanden, en kan het gevolg zijn van een gunstig klimaat voor de ontwikkeling van nieuwe ondernemingen en een slechte verdeling van financiële en personele middelen tussen succesvolle en niet-succesvolle ondernemingen. Er zijn minder snelgroeïende ondernemingen in België (6,88 %) dan in onze buurlanden of dan in de hele EU (9,43 %).

De laatste crisissen (coronavirus, inflatie en Oekraïne) hebben het Europese ondernemingsbestand hard getroffen. Zo stelt men vast dat in 2021 de inschrijvingen van ondernemingen minder goed herstelden in België dan in de buurlanden, om dan in 2022 af te nemen, terwijl onze voornaamste partners een toename van hun inschrijvingen kenden. Qua faillissementen bood ons land beter weerstand in 2020 (-33,5 % faillissementen ten opzichte van het jaar ervoor) dan in Duitsland (-15,5 %) of Nederland (-16,1 %) alsook in 2021, terwijl de stijging van het aantal faillissementen sterker was tijdens de eerste twee kwartalen van 2022.

12. Aantrekkelijkheid en bedrijfsklimaat

België is een aantrekkelijk land voor buitenlandse investeringen, zoals blijkt uit zijn 6^e Europese plaats in de EY Attractiveness Survey 2022 alsook uit zijn 16^e wereldwijde plaats volgens de Global Attractiveness Index 2022 van Ambrosetti. België presteert minder goed in de twee rangschikkingen dan Frankrijk (1^e EY, 11^e GAI) en Duitsland (3^e EY, 1^e GAI), maar een keer wel beter dan Nederland (11^e EY, 15^e GAI).

Bepaalde bedreigingen wegen op de Belgische aantrekkelijkheid volgens de Europese managers die bevroegd werden door EY: een complex fiscaal stelsel met een hoge druk, gebrek aan politieke, regulerende en administratieve stabiliteit, een schaarste aan competenties, hoge arbeidskosten en ook een zwakke vervoer- en logistiekinfrastructuur. Deze managers vinden de fiscale aftrekposten, de subsidies en de incentives van ons systeem dan wel weer aantrekkelijk, net als de politieke, regulerende en administratieve stabiliteit, de vennootschapsbelasting, de ondernemerscultuur en de kwaliteit van de arbeidskrachten.

Dat verschillend beoordeeld zakenklimaat vindt men ook terug in de World Competitiveness Index van het IMD, waar België de 21^e plaats inneemt op 63 bestudeerde landen, voor Frankrijk (28^e) maar achter Duitsland (15^e) en Nederland (6^e). De sterke punten van ons land volgens deze rangschikking liggen in de internationale handel, het maatschappelijk raamwerk, de productiviteit en het onderwijs. De zwakke punten zijn de reeds hogergenoemde punten, zoals het fiscaal beleid, de overheidsfinanciën en de attitudes en waarden.

De investeringen zouden terug opgedreven worden in België volgens de European Investment Bank (EIB), ondanks een zeker pessimisme over het institutionele klimaat en het wetgevingskader. De financieringsvoorwaarden voor de ondernemingen lopen uiteen volgens de Europese Centrale Bank (ECB), met een groter wordend financieringsverschil terwijl de door de ondernemingen aangegeven financieringsbelemmeringen minder groot lijken.

13. Arbeidsmarkt

In 2021 bereikte de tewerkstellingsgraad van de 20-64-jarigen in België 70,6 % (streefdoel 80 % in 2030), dat is een stijging met +0,9 procentpunt op een jaar tijd. Onze participatiegraad op de arbeidsmarkt blijft echter lager dan die van Duitsland, Frankrijk en Nederland. De tewerkstellingsgraad bij de 55-64-jarigen blijft overigens laag in België (54,5 %) en in Frankrijk (55,9 %) vergeleken met Duitsland (71,8 %) en Nederland (71,4 %).

In België steeg de vacaturegraad aanhoudend sinds 2015 (2,4 %), met uitzondering van een stagnatie in 2019 en een daling in 2020 (begin van de coronacrisis), om uit te komen op 4,3 % in 2021. Dat cijfer vertraagde ook tijdelijk in Nederland en in Duitsland in 2020, alvorens te gaan stijgen in 2021 (Nederland: 3,8 % en Duitsland: 3,2 %). De analyse per bedrijfstak in 2021 toont dat er vier sectoren hard getroffen werden: de administratieve en ondersteunende diensten (8,6 %, dat is het dubbele van onze totale economie), de informatie en communicatie (8,0 %), de horeca (7,6 %) en de vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten (7,4 %).

In 2021 werkten er volgens de gegevens van de Nationale Rekeningen 4,9 miljoen mensen in België. Tussen 2015 en 2021 nam de totale binnenlandse tewerkstelling jaarlijks gemiddeld met 0,9 % toe, tegenover 1,5 % tussen 2015 en 2019. De arbeidsmarkt getuigde zo van een grote veerkracht tijdens de covid-19-crisis. Het waren voornamelijk de sectoren wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling, de informatica- en informatiediensten en de administratieve en ondersteunende diensten die de nieuw gecreëerde arbeidsplaatsen trokken tussen 2020 en 2021. Op basis van de populatie van 15-64-jarigen van 2021 hadden er echter meer dan zeshonderdduizend banen gecreëerd moeten worden om het streefdoel van de federale regering van 80 % tewerkstelling in 2030 te halen.

In 2020 en 2021 stortte de werkgelegenheid in op jaarbasis in de volgende sectoren: vervaardiging van textiel (-1,5 % in 2020 en -0,5 % in 2021), houtbewerking (-2,9 % et -1,0 %), vervaardiging van

vervoermiddelen (-2,7 % en -2,8 %), horeca (-6,9 % en -2,2 %), telecommunicatie (-8,7 % en -1,0 %) en financiële activiteiten en verzekeringen (-1,8 % en -1,3 %).

Op het gebied van arbeidsvolume namen de gewerkte uren globaal af in 2020 (- 8,3 % ten opzichte van 2019) om dan terug te stijgen in 2021 (+7,5 % ten opzichte van 2020), zonder evenwel het peil van voor de coronacrisis te halen. De landbouw, bosbouw, visvangst en de cokes en aardolieraffinage noteerden de meest uitgesproken dalingen tussen 2019 en 2021.

14. Onderwijs en opleiding

Een van de doelstellingen van de Europa 2021-strategie is dat in 2030 minstens 45 % van de 25-34-jarigen in de EU-27 een diploma hoger onderwijs moet hebben behaald. Met een percentage van 50,9 % in 2021 heeft België de Europese doelstelling reeds overschreden, alsook onze eigen doelstelling van 47 % in 2020. Wél moet er voldoende aandacht gevestigd worden op de grote discrepantie tussen man en vrouw, die op dit moment wijst op een kleiner aandeel mannen die afstuderen met een hoger diploma. In onze buurlanden ligt de grootte van dat verschil lager. Op het vlak van voortijdige schoolverlaters scoort België eveneens goed en zo bereiken we samen met alle buurlanden, met uitzondering van Duitsland, reeds de EU-doelstelling van 2030.

Wat betreft levenslang leren, d.w.z. de gemiddelde participatiegraad van volwassenen aan opleidingen, presteert België voorlopig nog ondermaats. Met een percentage van 10,2 % in 2021 heeft België nog negen jaar om dat aandeel te doen stijgen naar 15 %, het EU-streefcijfer. Het belang hiervan is vooral op de lange termijn voelbaar, mede omdat het een te lage participatiegraad duurzame economische groei voor ons land in de toekomst in gevaar zou kunnen brengen. Het is namelijk zo dat innovaties in alle onderwijs- en opleidingsinstellingen, alsook in beroepsomgevingen, een voorwaarde zijn om beter in te spelen op de behoeften van de werkgevers en de tekorten op de nationale arbeidsmarkt.

Ondanks het gunstige resultaat wat het aantal afgestudeerden in het hoger onderwijs betreft, levert ons land te weinig afgestudeerden af in het hoger onderwijs voor exacte wetenschappen, informatica, ingenieurswetenschappen en wiskunde (STEM) in 2020. Met een groei van ongeveer een anderhalve procentpunt ten opzichte van 2019 beslaat België slechts een 19e positie in Europa. Voor de komende jaren zal de uitvoering van passende maatregelen op het federale en regionale niveau, maar ook op het niveau van de sectoren en het onderwijs, bijdragen tot het dichten van de talentkloof.